Ч. 14 Четвер 20 січня (1 лютого) 1894. Рік IV.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годинї по полудни.

Редакция і Адмінїстрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за зложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в Адмінїстрациї „Ґазети Львівскої“ і в ц. к. Староствах на провінциї:

на цїлий рік зр. 2·40
на пів року зр. 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:

на цїлий рік зр. 5·40
на пів року зр. 2·70
на чверть року зр. 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр

Сойм краєвий.

10. Засїданє з дня 30. січня 1894.

З порядку дневного відослано справозданя Видїлу краєвого до дотичних комісий: в справі продажи парцелї грунтової з обшару двірского в Дублянах; в справі диєт і коштів подорожи, які поносить Видїл краєвий виконуючи над громадами і репрезентациями повітовими; в справі чинности школи лїсової у Львові в 1893 р. — відослано до комісий.

Громадї в Мизуни уділено концесию до побираня оплат митових від двох мостів на ріцї Мизунцї.

Пос. Фрухтман мотивував своє внесенє: „Поручає ся Видїлови краєвому, щоби на найблизшій сесиї соймовій предложив проект до закона, зміняючий, а взглядно доповняючий арт. 19 закона краєвого о закладаню і удержуваню публичних шкіл народних в тім напрямі, щоби обовязок міст і місточок, маючих власний маєток, був точно означений самим законом що до поношеня видатків на удержанє учителїв шкіл народових та щоби мешканцї тих міст і місточок були зрівнані під взглядом тягарів шкільних з иншими горожанами краю“.— Внесенє відослано до комісиї шкільної.

Пос. Жардецкий мотивував внесенє: „Поручає ся Видїлови краєвому, щоби поробив студиї підготовляючі до витвореня в краю промислу прядільного і підготовив для него відповідні сили технічні. На сю цїль признає ся 1500 зр. до розпорядимости Видїлу краєвого в порозуміню з краєвою комісиєю промисловою.— Внесенє відослано до комісиї промислової.

Пос. др. Окуневский мотивував внесенє: „Взиває ся правительство, щоби приступило як найскорше до заснованя на разї бодай одної ґімназиї женьской в краю, та щоби розважило, чи не далось би перемінити одної з істнуючих женьских шкіл видїлових в сей спосіб, аби чотири висші кляси тої школи доповнити предметами низшої ґімназиї мужеской, а до тих кляс додати чотири кляси висші, відповідаючі висшій ґімназиї мужеский“. Бесїдник зазначив, що п. Предримирска мин. року на заснованє ґімназиї женьской жертвувала 50.000 зр. і що найвисша рада санїтарна у Відни висказала гадку, що женщини, хоч з деяким обмеженєм, можуть учащати на виклади медицини в университетах. — Внесенє відослано до комісиї шкільної.

В справі петициї громади міста Рогатина о реґуляцию середної части Гнилої Липи вносила комісия, щоби ту петицию передати Видїлови краєвому з порученєм скорого переведеня переговорів з Мінїстерством рільництва і предложеня Соймови проекту закона на найблизшій сесиї. — Пос. Клим. Дїдушицкий заприміти до того, що треба було обняти також реґуляцию долїшної частини сеї ріки. Внесенє се підпер і пос. Абрагамович. Остаточно ухвалено на внесенє пос. Струпкевича відослати ту петицию разом з внесенєм пос. Дїдушицкого назад до комісиї господарства краєвого до нового розслїдженя і предложеня внесень.

Сойм затвердив **інструкцию для дозорцїв мелїорацийних**, в котрій постановлено між иншим утворити посади кондукторів і дозорцїв мелїорацийних і установити для них окремий фонд емеритальний, до котрого фонд краєвий буде причиняти ся що року сумою 500 зр.; кондуктори і дозорцї мають платити по 4 процент своєї платнї, а властителї ґрунтів і спілки водні мають причиняти добровільними датками.

З порядку дневного ухвалено внесеня комісиї господарства краєвого в справі нищеня хруща маєвого. Комісия вносила: 1) Взиває ся Видїл краєвий до уложеня проекту закона о примусовім нищеню хруща маєвого і до предложеня того проекту на найблизшій сесиї. — 2) З причини, що головна ройка того хруща припадає на сей рік, поручає ся Видїлови краєвому, щоби видав окружник до всїх громад і обшарів двірских з поученєм і завізванєм до нищеня хруща маєвого. — 3) Щоби завізвав правительство краєве до участи на основі §§. 50 і 51 закона лїсового. — 4) Тим залагоджує ся петицию сполученого товариства галицкого для огородництва і пчільництва. — Пос. Меруновичь зажадав, щоби в буджетї вставлено 2.000 зр. на нагороди для заохоченя людности до нищеня сего шкідника, але внесенє се упало.

Над петициєю членів громади Клепарова, о видїленє части области положеної в акцизовім окрузї міста Львова з громади Клепарова і прилученє єї до міста Львова, перейшов Сойм до порядку дневного. — Справу перенесеня осїдка ц. к. суду повітового в Косові до громади Косова Старого, ухвалено поручити правительству до увзгляднення.

Перегляд полїтичний.

Вчера яко в роковини смерти бл. п. Архикн. Рудольфа відбуло ся поминальне бого-

14)

Похатник.

(Повість з американьского житя — О. Руппіюса)

(Дальше).

— Чи ви знали его вже давнїйше? — спитала Олена живо — тато кажуть, що він богач і десь з полудневої сторони держави; мама не можуть нахвалити ся єго, який він дуже милий, а я — тут она затихла і почервонїла ся на цїлім лици — не хочу навіть думати о тім, на що они менї то говорять. Она підогнала свого коня, як коли-б хотїла, щоби Гельмштедт на ню не дивив ся і він єї аж за хвилю дігнав.

— Менї видить ся, що ваше чувство веде вас зовсїм добре против того чоловіка — відозвав ся він поправляючи гриву свому коневи — менї щось так здає ся, що він не з тих людий, які звичайно бувають і я думаю, що буду міг незадовго переконати ся, коли ви того схочете.

— Так думаєте? — відозвала ся она споглянувши живо на него — я була би вам за то з цїлого серця вдячна — але як же ви о тім переконаєте ся? Коли-б не було на то ніяких певних доказів, то тато лиш би знов насьміяли ся з мене.

— Коли так — сказав він надумавшись хвильку — то я не буду вам нїчого обіцювати, доки аж сам не буду мати певности; але то, так менї видить ся, настане скоро — за той час спустїть ся на мене.

— Та я вже так на вас спускаю ся, що менї аж лячно стає від того! — сказала она на то звернувшись до него лицем, на котрім проявив ся знову веселий усьміх. Она здоймила рукавичку і подала єму руку — я вже рада бодай з того, що єсть хтось дома, хто так само, як і я, має відразу до того чоловіка.

Гельмштедт задержав на хвильку в своїй руцї дрібну і мягоньку єї ручку та хотїв єї вже притулити до своїх уст, але она вирвала єї від него. — У нас за пралїсом так не водить ся! — сказала она і розсьміяла ся, як дитина, та пустила ся знову конем.

Обоє їхали мовчки кусень дороги, аж коли невіддалїк показав ся Мортонів двір, куди они прямували, спинив Гельмштедт свого коня. — Позвольте на хвильку, панно Еліот — відозвав ся він — як довго думаєте посидїти у вашої приятельки?

— По тій стрічи перед хвилею, я би таки найрадше цїлий день тут пересидїла! — відповіла она — я певна того, що той Бакер не скорше піде собі від нас, аж побачить, що мене до пізного вечера не буде видко.

— А чи знаєте ви то місце, що єго називають „коршмою над рікою?“ Менї видить ся, що я міг би там розвідати дещо про того чоловіка і за той час скочив би туди.

— Я вже чула о тій коршмі! — відповіла дївчина надумуючись — але до неї буде звідси яких сїм або вісїм чвертей милї. О скілько знаю, то та коршма стоїть на яких три чверти милї на боцї від міста над рікою. Коли возьмете ся від Мортонового двора на гостинець, то бодай не зблудите з дороги до міста, де чей лїпше допитаєтесь там, куди вам їхати.

— Отже зачекаєте, доки аж я не верну?

— Напевно, пане!

Доїхали як раз до білої огорожі двора. Гельмштедт зліз з коня, щоби отворити ворота своїй товаришцї, а коли побачив, що з двора вийшли дві дами і пустились гостеви на стрічу, сїв на коня і виїхав на найблизшу широку дорогу, що вела на бік від двора. Він спитав ся якогось мурина, що походжував собі в повнім, сьвяточнім строю та з циґаром в грубих губах, чи він добре їде, а коли той єму сказав, що добре, пігнав він жваво в тім напрямі дальше.

Чого він тепер їхав, сам властиво не знав ясно. Коли побачив Бакера, то прийшов єму насамперед на гадку лиш Зайферт, той злодій, що єго обікрав, і длятого він лиш о него спитав ся. Але відтак впало єму в очи хвилеве заклопотанє того чоловіка, та й то, як він відпекував ся знакомства з Зайфертом, а коли опісля взяв ще на розвагу і той спосіб, в який Бакер старав ся конче завести розмову з панною Оленою Еліот, то в нім зродило ся якесь

служенє в каплици двірскій а нїмецкий цїсар прислав вінець з написею: „Вірний приятель — Цїсар Вільгельм II.“

Депутация товариства для поборюваня антисемітизму, під проводом свого предсїдателя проф. дра Нотнаґля була вчера у президента мінїстрів кн. Віндішґреца і вручила єму резолюцию в справі поступованя антисемітів. П. мінїстер обіцяв, що горожане жидівского віроісповіданя так само як і всї инші будуть завсїгди мати всяку правну опіку. Депутация була відтак у пп. мінїстрів Мадейского, Бакегема і Шенборна.

Недуга царя викликала була всюди велике занепокоєнє і відбила ся навіть на біржах досить значним спадком російских паперів. Тепер однакож занепокоєнє минуло, бо стан здоровля царя постепенно полїпшає ся. — З Петербурга доносять, що мінїстерство маринарки має ще сего року для скріпленя російскої маринарки розпочати будову двох великих воєнних кораблїв транспортових.

Непорозуміне кедива єгипетского з правительством анґлїйским мало — кажуть — піти з того, що кедив оглядаючи войско, стояче під командою анґлїйских офіцирів, назвав єго „дрантєм“ і взагалі висказував ся як найгірше о вояках і тим способом заявляв свою неохоту до Анґлїї. Тепер згодив ся вже кедив на то, щоби дати сатисфакцию анґлїйскому войску, жадану льордом Кромером.

Новий сербский мінїстер війни приказав виплатити офіцирам залягаючу пенсию і платню воякам. В наслїдок того буде войско, здає ся, стояти по сторонї нового правительства а треба і то зазначити, що династия Обреновичів має ще найсильнїйшу підпору в войску.

Кн. Фердинанд болгарский видав відозву до народу, в котрій подає єму до відомости, що жена єго породила сина, котрому надано іма Борис. Ново-народжений князь дістав титул князя Тирнови, именує єго дідичним наслїдником престола, князем саским, лицарем войскового ордера за хоробрість першої і четвертої кляси, надає єму право носити ланцух ордера Александра, дальше именує єго шефом четвертого полку піхоти, четвертого полку кавалєриї і третого полку артилєриї. Відозва кінчить ся словами: Нехай Всевишний стереже і хоронить здоровлє і щастє нашого сьвітлого сина, та щоби всї єго дїла вийшли на добро, славу і благословенє нашої дорогої вітчини. — З причини народженя молодого князя позамикано всї склепи, місто прибрало ся сьвяточно, а улицями міста виграватоть музики. Княг. Климентина показала народови з бальꙗкона новонароджене дитя.

Новинки.

Львів дня 31 січня.

— **Іменованя.** Львівский висший суд краєвий іменував практикантів судових: Льва Ґелю, Антона Завадовского, Натанаеля Хомицкого, Мариана Ковиньского, Юлїя Калужняцкого, Юлїя Вол. Колчикевича і Адама Гарбудера судовими авскультантами.

— **В память двацятьпятих роковин заложеня товариства „Просьвіти“** відбуде ся дня 2 лютого 1894 р., в великій салї „Народного Дому“ при ласкавій участи товариства „Львівский Боян“ вечер декляматорско-музикальний з слїдуючою програмою: 1. Вступне слово. Виголосить А. В. 2. Вербицкий: „Сімфонія B-dur“. Виконає орхестра 55 полку. 3. Лисенко: „За сонцем“ хор мішаний. Відспіває „Львівский Боян“. 4. Корнило Устиянович: „Галич“ деклямация. Виголосить п. О. О. 5. Вахнянин: „Живем своїм житєм“ хор мужеский. Відспіває „Львівский Боян“. 6. Вахнянин: „Молитва“ з опери „Купало“ хор мішаний. Відспіває „Львівский Боян“ в супроводї орхестри. 7. Рубінштайн: „Ковала зазуленька“ дуєт. Відспівають пп. А. З. і Л. В. 8. Колесса: „Гаґілки великодні“, хор мужеский. Відспіває вісїмка „Львівского Бояна“. 9. Бажаньский: „Коломийки“. Виконає орхестра 55 полку. — Початок точно о годинї 8-ій вечером. — Цїни місць: фотель 1 зр.; крісло 80 кр.; вступ на салю 50 кр.; вступ на галерию 25 кр. Білєтів можна дістати в товаристві „Просьвіта“ (при ул. Вірменьскій ч. 2, І. п.) що дня вечером межи годинами 7-ою а 8-ою, а в день вечера при касї від години 6-ої вечером.

— **Виділ руского лїтературно-драматичного товариства** в Коломиї устроює дня 15 лютого вечерницї з танцями в тамошній салї ратушевій. Вечер розпічнє аматорске представленє оперетки Ів. Котляревского: „Наталка Полтавка“ — Цїни місць в перших рядах 1 зр. 20 кр., в дальших рядах по 1 зр. 20 кр. від особи. — Цїна на саме представленє низша о 20 кр. Добровільні датки приймають ся з подякою. Стрій вечерковий, або народний. Початок о 7-ій годинї. Хто не одержав би запрошеня до 8 лютого, зволить зголосити ся до комітету.

— **Записи бл. п. Стефана Качали і Евзебія Грушкевича** Завіщанєм з дати: Шельпаки 15 мая 1888 р. і 26 мая 1888 р. записав бл. п. Стефан Качала для товариства „Просьвіта“ квоту: 8.000 зр. в. а. на видаванє з процентів популярних практичних книжок руских, розписуванє премій для авторів і видане карти Руси. Ц. к. Намістництво у Львові рескриптом з дня 18 жовтня 1890 ч. 70194 узнало сей запис за фундацию а на відклик товариства ц. к. Мінїстерство справ внутрішних у Відни рескриптом з дня 28 липня 1892 ч. 5987 ухилило повисший рескрипт. На тїй підставі за згодою ц. к. Намістництва наступить в недовгім часї видача сего запису Товариству „Просьвіта“. — Завіщанєм з дати: Нисько дня 27 червня 1890 р. записав бл. п. Евзебій Грушкевич квоту: 5.000 зр. в. а. на стіпендию „імени Грушкевича“ під зарядом тов. „Просьвіта“ квоту: 1000 зр. а. в. на фонд емеритальний для артистів руско-народного театру, під зарядом „Просьвіта“ квоту 3.500 зр. а. в. по половинї на будову дому „Просьвіти“ і на будову руского народного театру а решту майна разом з цїнною біблїотекою виключно на річ „Просьвіти“. Остаточне полагодженє спадщини сеї наступить сего року.

— **Справа будови** „Дому Просьвіти“ і „Руского народного театру“. З роком 1886 зачали вливати до Товариства „Просьвіти“ жертви на будову дому „Просьвіти“ з салею театральною, на будову руского народного театру, як також на будову самого дому „Просьвіти“. З кінцем р. 1889 роздїлив головний виділ Товариства зібраний в тїй цїли фонд на два окремі фонди: фонд будови дому „Просьвіти“ і фонд будови руского народного театру, котрі то оба фонди зістають під зарядом і в перехованю головного виділу товариства, та кождого року збільшають ся вливаючими датками. Дотично фонду будови руского народного театру зазначуєсь, що дня 4 грудня 1892 р. вибрала громада львівских Русинів комітет, складаючий ся з 15 членів під проводом о. радника шкільного Василя Ільницкого, в цїли збираня датків на будову руского народного театру. Комітет сей збирає датки на ту будову а зібрані квоти, по потручсню своїх видатків, складає в товаристві „Просьвіта“. Справа будови дому „Просьвіти“, де містились би народно-руські товариства а евентуально будови дому „Просьвіти“ з салею театральною — не могла бути остаточно порішеною до сего часу, задля браку достаточних фондів на згадану цїль. Так сказано у справозданю „Просьвіти“.

— **Стіпендию** з фундациї о. Льва Мацїлиньского в річній квотї 50 зр., надав совіт Народ-

---

неясне чувство, як коли-б він впав на слїди якогось притаєного злодїйства. Пригадав собі ще й то, що Олена порівнувала себе з тою мухою, котру паук замотує в паутину, та й той поганий усьміх, який видїв на Бакеровім лици в Ню-Йорку; то ще більше скріпило в нїм его враженє. Коли той чоловік стоїть ще в звязи з Зайфертом, з котрим виїхав з Ню-Йорку, то єго справа певно не чиста; розходилось лиш о то, щоби Зайферта де придибати і з него що видобути. Гельмштедт підхопив і то, що назва „коршма над рікою“ та імя „Зайферт“ стоять з собою в якійсь звязи, і доки їхав побіч Олени, то був того певний, що по сих нитках дійде до клубка — але чим дальше тепер їхав, тим більші насували ся єму трудности. Коли Зайферт не мешкає в тїй коршмі, а там люди сходять ся лиш грати, як то майже можна було догадувати ся з того, що говорив Бакер, то він міг бути певний, що там, після звичаю в таких домах, не довідає про него нїчого; коли же Зайферт помітить єго коло себе, то цезне так само з околицї, як щез тогди з Ню-Йорку. Попри то прийшло Гельмштедтови ще й то на гадку, що єго нагле підозріванє Бакера не єсть нїяк оправданє, бо прецї родини, з котрими він сходив ся, мусїли чей знати, з ким они мають дїло. Може бути, що він чоловік ледащий, котрий уживає Зайферта лиш за оруде, і тим поясняло би неодно. А всеж-таки верталось в нїм назад то саме давнїйше чувство, коли собі уявив лише-що перебуту сцену. На всякий случай не могло то нїчого пошкодити, коли-б він розвідував ся осторожно за Зайфертом, хоч би задля самої крадежи. Мимо того здавало ся Гельмштедтови, що він тому дурисьвітови простив би все, коби лиш міг через него провідати дещо о Бакері. Яка була в тім причина, що він так дуже позабув на свій власний інтерес, того він вже не розбирав.

На дворі було холодно, хоч то мало ся вже до полудня. Гельмштедтів кінь аж прів, так гнав, а їздцеви робило ся тепло від самих єго думок. Ледви що минуло полудне, коли він побачив перед собою місточко з помальованими на біло деревляними домами та зеленими жалюзиями. Коли вчера приїхав був до Алябами, то перебув тут пів дня, доки аж Еліот не прислав був по него свого мурина. Він пустив ся тепер просто до того готелю, в котрім стояв вчера. Місто здавалось бути зборним місцем всїх чорних з цїлої околицї; по улицях волочили ся цїлі процесиї тих людий, мужчини і жінки на конях, а всї поубирані у всїляку, різнобарвну одежу, реготали ся та жартували. Перед льокалями, де відбували ся танцї, стояли громадки та слухали, як музики грали на скрипках та на решітках якоїсь шкоцкої, а дехто робив собі грубі жарти. По товстих лицях всїх муринів видко було, що они вже таки з уроди такі веселі, а Гельмштедт став мимо волї порівнувати їх з тою найбіднїйшою клясою людий, яких він бачив в подібних льокалях в Берлинї та Парижи, де винидїлї, бліді лиця на силу старали ся показувати по собі веселість, або по котрих таки видко було, що они щоденні свої клопоти утопили в горівцї, щоби бодай на хвильку про них забути. Місцями, де він мусїв переїзджати посеред тих громад, мурини розступали ся єму чемно та витали єго з добродушним усьміхом, а то нагадувало скорше якісь родинні відносини, як ту невільничу несмілїивість, яку він давнїйше сподївав ся знайти у тих чорних.— Підїхавши до мурованого готелю, привязав Гельмштедт свого коня до умисно на то вбитого паля і постановив насамперед розвідувати ся про Зайферта — того рода люде волочать ся, бачите, найбільше по готелях. В „канцеляриї“ готелю, куди він насамперед зайшов, не було нїкого, і він пішов длятого до комнати, де грають в біляр; але ледви отворив двері і глянув до середини, як вже й станув мов би остовпілий.

Там стояв з кієм в руцї таки живісенький Зайферт у власній особі. Гельмштедт поступив ся взад, щоби він єго не побачив і став розважати. Він і рад був, що зійшов ся з ним та не потребує вже дальше трудити ся, та знов і не був на то приготовлений — але за хвильку, видко, рішив ся, бо війшов, бодай на око спокійний, до комнати. Глянув живо оком по комнатї і побачив, що крім двох грачів коло біляру було там ще лиш кількох людий, що пильно читали ґазети. Зайферт був обернений до него плечима і значив посуп в грі свого противника. Гельмштедт доторкнув єго злегка по плечи. — А! — відозвав ся Зайферт обертаючись, як би сподївав ся, що побачить якогось знакомого; але скоро побачив перед собою Гельмштедта, видивив ся і очи єго пішли блудом, наче-б побачив перед собою якого опиря,

ного Дому у Львові Юстині Крижановскій, учениці IV-ої кляси женьскої школи в Бучачи.

— Доповняючий вибір одного члена Ради пов. у Збаражи з громад сільских розписано на 7 марця с. р.

— Нещасна пригода. В селї Козинї, повіта скалатского, лучила ся дня 14 січня така трагічна пригода: Син тамошного дідича, 20-лїтний Ян Бенедзкій виїхав з двора на фільварок. Повозив сам і їхав однокінкою в санках. Кінь був бистрий і на рівній дорозі пішли санки в затоку. Бенедзкій вдарив собою так сильно в одинометровий кіл, що ледви живого принесли его до двора. Помер дня 23 січня по страшних муках. Покійний, хоч глухонїмий, був високо образований і тепер мав пійти до школи штук красних.

— Фалшиві банкротства. Fremdenblatt пише: Фірма братів Вільгерів в Перемишли обманиле віденьских і берненьских фабрикантів на 80.000 зр. через фалшиве банкротство. Коли судя прийшов до склепу тої фірми списати інвентар, на застав там ніяких товарів. Фабрикантам, що стояли в звязи з Вільгерами, видалось се підозрілим, бо знали добре, що перед самим оголошенем банкротства Вільгери відобрали з зелїзницї 25 скринь з ріжними товарами. Отже вислали двох адвокатів до Перемишля на слідство. Ті адвокати винайшли таке обманьство: В Перемишли жиє якийсь Вайс, що помагає промисловим лихварям користно банкротувати. Ті скринї відобрав по части, Вайс, почасти свояки Вільгерів; они вивезли зараз товар до Будапешту і там продали его. Адвокати донесли о тім прокураториї, а та зараз увязнила Вільгерів і їх спільників. Один Вільгер лежав у ліжку, коли по него прийшов жандарм. Не хотів вставати, бо каже, що слабий; навіть показав сьвідоцтво лікарске. Тому жандарм станув собі коло ліжка з карабіном і ждав, поки Вільгер не подужає. І показало ся, що жандарм без ліків дуже добрий лікар, бо на другий день „хорий" встав і сам пішов до вязниці. Так, каже Fremdenblatt, відкрито, як роблять ся банкротства в галицких містах, але де подїли ся гроші за товар, се остане ся тайною.

— Індияне в окулярах. Майже у всїх індияньских школах Америки нарікають на се, що школярі індияньскі дуже собі псують очи читанем. Зрісши на величезних степах, они бачать дуже далеко, дальше ніж білі люди; але коли мусять на щось близько дивити ся, то се зриває їм зараз очи так, що мало не осліпнуть. Зі школи в Карлїль привезено до Філядельфії 30 індияньских школярів; з них 20 мало вже такі слабі очи, що наложено всїм окуляри і відіслано їх на степи до родин.

Господарство промисл і торговля

Товари корінні.

Можна сказати, що ніякий товар не відходить в подрібній торговли так постійно і так великими масами хоч не від разу, як товари корінні, а то длятого, що они або безпосередно уживають ся на поживу для чоловіка, або становлять важну і щоденно уживану приправу до страв. Серед наших відносин було би ще найлїпше, коли-б наші люде брали ся до корінної торговлї, а що до того треба й доброго знаня корінних товарів, то розкажемо тут де що про найважнїйші із тих товарів.

1. Кава.

Між товарами корінними займає кава в цїлій Европі (з виїмкою Англії і Росиї, де найбільше пють чаю) найважнїйше місце, а то длятого, що она стала ся вже від многих лїт важним артикулом поживи. Кава має в собі творило зване „кофеїною", котре підбуджує орґанізм чоловіка, роздразнює его нерви, розвеселяє, осьвіжує і отверезує та здержує дрімоту, а з домішкою цукру і молока або сметанки есть длятого дуже приятним і здоровим напитком. Навіть яко лїк має кава досить важне значінє, бо она помагає на легке нездужанє, як н. пр. на біль голови, ослабленє травленя і т. д., піддержує в чоловіці его уяву і сили ослабаючі з утомленя. Противно же, уживана над міру викликує напір крови до голови, дрожанє і розстрій нервовий.

Кава, що приходить в торговли, есть овочем дерева кавового, котре росло первістно лиш на етиопских вижинах Африки, в сторонах званих Каффа, і звідси то пішла назва „кава". Дерево кавове есть вічно зелене і доходить до висоти 5 метрів; цьвіт его есть білий і пахучий, а овочем есть подовгасто кругла ягода, котра, коли доспіє, есть ясно червоної краски. В кождій ягоді суть два зеренця з одної сторони плоскі а з другої випуклі; серединою тих зеренець іде ровець і они суть окриті ще тоненькою плївкою. Иноді есть в ягоді лиш одно зерно і оно тогди буває більше кругле (кава перлова). Ті зеренця кави становлять отже товар торговельний. Однакож заким они поступлять в торговлю, мусять бути до того відповідно приготовлені. Ягоди з дерева або зривають ся або обтрясають ся, сушать ся відтак на сонци або в сушарнях, лущать ся (рідко лиш зерно сортує ся після дорідности, величини і краски, иноді, ще й закратує ся, а відтак спиле ся в міхи і вивозить ся. Одно дерево кавове дає до 2 кільо зерна. В сторонах, де росте дерево кавове, засаджують ним по кількадесять морґів. Дерево кавове зачинає родити вже в третім роцї й родить до 20 лїт.

Роди кави. Після того, звідки походить кава, розрізняють ся чотири головні еї роди, котрі відтак ділять ся на сорти і так: 1) Арабска кава, що походить по найбільшій части з арабскої провінциї Емен, найлїпша, але котрої до нас майже не завозять, хиба лиш найгірші еї сорти. Найлїпша еї сорта називаесь мокка, котрої зерно есть найменше зі всїх родів кави; оно есть подовгасто-кругле як яйце, тверде, рівне, зеленаве. Друга сорта есть кава левантийска або александрийска, котра приходить з Каїра в Египті і продаесь в торговли також за мокку, але не доходить дальше як до Константинополя. Араби палять каву разом з засушеним мясом ягоди на зерні й варять відтак з того каву, котра тогди називає „султаньскою", а у Турків „сакка" або „салябі". — 2) Всхідно-індийска кава, котра має найбільше зерно. Найважнїйші сорти сеї кави суть: Ява і Цейльон. Коли зерно есть велике, жовте або блїдо-зелене, то кава називае ся Ява-Менадо, она походить з острова Целебес; ясно-жовта Ява-Менадо називаесь „золота Ява". Малі зерна кави Ява продають ся за Мокку. Кава Цейльон має дві відміни: найлїпша есть „Цейльон плянтацийна", котрої зерно есть мале ясно зелене, нїби срібно синяве; еї найбільше купують. Звичайна кава Цейльон має зерно більше зелено-жовте. — 3) Американьскі кави. Найбільше уживані сорти сеї кави суть: Порторіко і Куба. Зерно кави Порторіко, котру дуже богато купують, есть нерівне блїдо-зелене або сино-зелене, (лїпша сорта) і жовто-зелене або жовте (гірша сорта). Кава Куба есть дуже змінним продуктом, як що-до величини так і що-до барви; зерно буває жовте і зелене, вузке і довге, або широке і коротке. Обі ті сорти приходять тепер мало до Европи. Бразилїйска кава есть найгірша, але за то і найдешевша; еї чути і в запаху і в смаку стухлостию, що мабуть походить від того, що зерно кави доспіває і збирає ся в мокрій порі року, коли на нїм кидає ся цьвіль. Найлїпшою сортою бразилїйскої кави есть Сантос, котра має велике зелено-жовте або зелено-брунатне зерно; найгірша сорта есть Баґія. А всеж-таки Бразилїя продукує нинї бодай чи не найбільше кави, а декотрі сорти суть навіть дуже добрі і длятого продають у нас дуже часто бразилїйску каву за каву Ява або Цейльон. Бразилїйска мокка з Сао Паольо есть так само добра як правдива мокка. — 4) Африканьска кава уживана найбільше у Франциї; она походить з африканьского побережа Сомалї, з островів Бурдон і Реініон. Кава Ґабон походить із західного побережа Африки.

Перловою називає ся кава, котра есть мішаниною маленьких і круглих зерен, вибраних або висіяних із всїляких родів кави.

Трияжем зве ся мішанина поломаних, недорідних та знидїлих і почорнїлих зерен кави: у нас продають ту мішанину лиш палену і мелену.

Маринованою зве ся та кава, котра замокла в кораблях на мори і набрала від морскої води гіркавого смаку.

(Дальше буде).

Телеґрами.

Прага 31 січня. В процесї „Омлядіни" переслухано доси із 185 сьвідків 75.

Білград 31 січня. Сими днями мають бути іменовані нові префекти споміж лїбералів і поступовців. В наслідок чим раз острійшого тону радикальних часописей відбувають ся численні конфіскати.

Кольонїя 31 січня. До Köln. Ztg. доносять з Петербурга, що угода межи Россиєю а Анґлїєю в справі Паміру близька вже довершеня. Також і переговори з Хіною незадовго закінчать ся.

Софія 31 січня. Княгиня Мария Люйза і новонародженe дитя мають ся добре.

За редакцию відповідає **Адам Креховецкий**.

поблїд і наконець відозвав ся непевним голосом, очевидно, як би старав ся опамятати ся: Пан? — ....Гельмштедт, if you please, Sir![1]) — відповів сей усьміхаючись — хиба ви вже мене не пізнаєте, Зайферте? От видите — говорив він вже дальше по нїмецки: „Гора з горою не зійде ся, але чоловік з чоловіком може нераз зійти ся".

— Гельмштедт?! — сказав на то Зайферт, а по его лици видко було, як він сам в собі боров ся, чи має призпати ся до сего знакомства, чи нї.

— Та-ж той сам, а хто-ж би инший, чоловіче? Я дуже рад з того, що стрічаю знову якогось знакомого. — Вас менї в Ню-Иорку дїйстно не ставало, а ви звідтам десь так щезли, що менї й словом не сказали, що виїзджаєте: Але я не хочу вам перешкаджати, поговоримо, коли скінчите грати, а тогди випємо разом фляшчину вина або чого иншого.

— Оно то правда, пане, — відповів Зайферт по анґлїйски, а в его бесїдї не було вже й слїду якогось занепокоеня, — що я говорю й по нїмецки, але в сїй хвили не можу собі пригадати, де би я вас бачив; я вже богато лїт тут в краю, але в Ню-Иорку був я лиш всего один раз і то лиш на короткий час — чи не маете ви мене за кого иншого.

Гельмштедт лиш видивив ся на того чоловіка, бо не сподївав ся по нїм такої зухвалости. — Не робіть — каже він — з себе дурнуватого, скажу вам ще лиш два слова по нїмецки, а відтак будемо вже говорити по анґлїйски. Коли би я задумував против вас щось злого, то я би мав вже давно в своїх руках позволенє вас арештувати, заким я ще вас зачепив. Ви грач по ремислу, а я тепер членом родини одного із найперших тутешних плянтаторів і міг би зовсїм послугувати ся его впливами, розумієте мене? — Але я приходжу до вас по старій знакомости, а може навіть просити вас о яку прислугу. Будьте-ж тепер честні зі мною, а я даю вам слово, що не буду вам памятати вашого злодїйства — коли не хочете, то будемо говорити по анґлїйски, я вже й того вивчив ся.

— Ви говорите так переконуючо, пане Гельмштедт — відповів на то Зайферт, що менї вже аж щось свитає в голові — але вибачте, бо мій противник стає вже нетерпеливий, я буду вам опісля служити! — Сказавши то, обернув ся і став знову грати. Гельмштедт казав собі тимчасом подати циґаро і сїв на мягку софку та придивляв ся грі, доки аж Зайферт по кількох удачних ударах не закінчив партиї та не загорнув гроший. Відтак сїв він собі коло Гельмштедта, закурив циґаро і каже: Може бути, що ми вже колись таки направду знали ся.

(Дальше буде).

[1]) Читає ся: іф ю плїс, сер! — а значить: коли вам до вподоби (коли хочете), пане!

І Н С Е Р А Т И.

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.